

<p>УХВАЛЕНО вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди протокол № 3 від «12» червня 2020 року</p>		<p>Система управління якістю ХНПУ імені Г.С. Сковороди</p> <p>ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ</p> <p>Економічна компаративістика</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО В.о. ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди Ю. Войчук</p> <p>від «12» червня 2020 р.</p>
--	---	--	---

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ЕКОНОМІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА

(назва навчальної дисципліни)

рівня вищої освіти	Першого (бакалаврського)
	<i>(назва рівня вищої освіти)</i>
галузі знань	05 Соціальні та поведінкові науки
	<i>(шифр і назва галузі знань)</i>
спеціальності	051 Економіка
	<i>(код і назва спеціальності)</i>
освітня програма	Економіка, управління та право
	<i>(шифр і назва)</i>
Шифр за навчальним планом	ЦПП-1.29

Харків – 2020 рік

Розробники програми: Ю. Олійник кандидат педагогічних наук
доцент кафедри економічної теорії, фінансів і
обліку

Рецензенти: І. Сідельнікова кандидат економічних наук,
професор кафедри економічної теорії, фінансів
і обліку ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

Н. Шиловцева кандидат економічних наук,
професор кафедри міжнародного бізнесу та
економічної теорії ХНУ імені В.Н. Каразіна

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету
протокол № 10 від «10» червня 2020 року

Голова ради (В.О. Процевський)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено центром ліцензування, акредитації і контролю якості освіти

Директор (І. Єсьман)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Пояснювальна записка

Програма *обов'язкової* навчальної дисципліни *Економічна компаративістика* складена відповідно до освітньої програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки* спеціальності *051 Економіка*.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Економічна компаративістика» є дослідження різних існуючих (як одночасно, так і послідовно в часі) видів економічних систем та аналіз подібностей та відмінностей між ними. Компаративістика поряд з еволюційною політичною економією виводить розуміння економічного укладу суспільства за межі абстрактної моделі ринкової економіки, вивчаючи дійсне співвідношення між різними видами ринкових і неринкових економік, що існують (або існували) у світі. Це дослідження дає змогу зрозуміти функціонування різних економічних систем на окремих стадіях розвитку суспільних відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Економічна компаративістика» є засвоєння понять про економічну систему, її структуру і еволюцію; оволодіння методами виділення різноманітних типів економічних систем та методами економічного порівняння різних типів економічних систем; а також різних економічних систем, що відносяться до одного типу, з урахуванням встановлених завдань порівняльного дослідження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності**:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері економіки та у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність до креативного та критичного мислення.

ФК 4. Здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

ФК 11. Здатність використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень.

ФК 14. Здатність проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, стану функціональних підсистем підприємств, організацій та установ.

Передумови вивчення дисципліни: Мікроекономіка, Макроекономіка, Міжнародна економіка, Державне регулювання економіки.

Результати навчання за дисципліною

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких **програмних результатів навчання**:

ПРН 2. Демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем.

ПРН 3. Використовувати аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарчих рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 19. Демонструвати вміння абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредитів ЄКТС 90 годин.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. Вступ в економічну компаративістику

Тема 1.1. Предмет та метод порівняльного аналізу економічних систем. Параметри порівняльного аналізу економічних систем

Поняття «економічної системи», визначення структури економічних систем. Економіка, як система економічних відносин. Методи порівняльного дослідження економічних систем, що базуються на використанні цивілізаційного та інформаційного підходів. Порівняльний аналіз економічних систем і його місце в економічній методології (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатош, М. Аллі та ін.). Критерії класифікації економічних систем. Соціально-економічні відносини, соціальні та економічні показники, критерії порівняння. Техніко-економічні параметри порівняння (порівняння відносин, що визначають спосіб координації (алокатії ресурсів); порівняння способів виробництва; параметри порівняння відносин власності; параметри порівняння відносин відтворення і механізмів функціонування економічних систем; порівняння соціальних та інституціональних параметрів.)

Тема 1.2. Роль економічних і неекономічних факторів на розвиток суспільної системи

Місце економічних систем у структурі економічного життя суспільства. Виробничі (соціально-економічні) відносини і продуктивні сили (засоби виробництва, людина): діалектика і взаємодія. Складові суспільної системи (політична система, економічна система, соціальна система, інституційна система, культура, релігія і традиція). Особливий вплив політики, ідеології, культури та інших нематеріальних чинників на розвиток економічних систем. Вплив неекономічних факторів на формування: принципів і механізмів розміщення економічних ресурсів, форм власності, ролі держави, економічних стимулів, механізмів розподілу доходів та інститутів соціального захисту.

Тема 1.3. Критерії оцінки національних економік

Рівень, динаміка і структура виробництва. Реальний дохід на душу населення. Статична (за Парето) і динамічна ефективність (стійкість довгострокового економічного зростання). Макроекономічна стабільність (глибина і тривалість циклічних коливань виробництва, зайнятості і т. д.). Економічна безпека індивідуума. Розподіл доходів і стану (ступінь нерівності). Свобода індивідуума (в плані вибору роботи, використання, розпорядження власністю, інвестування, а також політичних і громадянських прав).

Тема 1.4. Історичний підхід до порівняння економічних систем

Порівняння цивілізаційного та інформаційного підходів; їх продуктивності в аналізі економічних систем. Критерії періодизації історичного розвитку економічних систем. Типи соціально-економічних систем характерні для сучасного світу. Етапи трансформації соціально-економічної системи.

Тема 1.5. Порівняльне дослідження існуючих економічних систем

Загальні риси і особливості різних типів добуржуазних економічних систем. Порівняльний аналіз різних типів трансформацій добуржуазних економічних систем в буржуазні. Генезис та основні етапи розвитку економічних систем «реального соціалізму». Порівняльний аналіз економічного розвитку різних моделей економіки «реального соціалізму» на прикладі конкретних країн.

Модуль 2. Основи теорії соціально-економічних систем, параметри порівняння, типологія та історичне зіставлення

Тема 2.1. Розвинені країни: типологізація і порівняльний аналіз ринкових моделей розвитку

Основні моделі розвинених ринкових систем: ліберальна модель; азіатська модель; модель соціального ринкового господарства; соціал-демократична модель. Місце різних розвинених систем в економічному часі і просторі.

Порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей. Взаємодія різних типів розвинених ринкових економічних систем та геоекономічні проблеми глобального світу.

Тема 2.2. Особливості розвинених ринкових систем та їх місце у світовому господарстві

Порівняльна роль індустріального, неіндустріального і постіндустріального секторів. Нова якість ринку і державного регулювання в умовах генезису інформаційного суспільства, характеристики ринку і їх варіації. Інновації як фактор економічного процвітання західних країн. Інновації в торгівлі. Формування світового ринку. Інновації в інститутах, що обслуговують торгівлю. Ділова етика в комерційному середовищі. Трансформація факторів виробництва. «Людський капітал». Нова якість відносин «принципал-агент». Участь працівників у власності та управлінні. Зміна механізмів мотивації праці. Цілі виробництва і механізми відтворення. Особливості структури форм власності і розподілу прав власності.

Тема 2.3. Економіки, що розвиваються: типологізація і порівняльний аналіз нових моделей розвитку.

Економіки, що розвиваються як особливий клас економічних систем: загальні риси та основні моделі. Критерії типологізації економік (рівень розвитку, рівень добробуту, рівень індустріалізації, співвідношення соціально-економічних укладів, роль у міжнародному поділі праці). Найменш розвинені країни. Проміжне положення нових індустріальних країн. Проблема відсталості і способи її подолання. Формування змішаних соціально-економічних моделей розвитку в світі. Проблема бюрократії і "бюрократичного капіталізму". Порівняльний аналіз економік. Співвідношення докапіталістичних і ринкових способів розподілу ресурсів, особливості економічних функцій держави. Співвідношення традиційних і сучасних форм взаємодії капіталу і праці. Наявність форм докапіталістичної експлуатації. Місце основних типів країн у світовому господарстві в епоху глобалізації.

Тема 2.4. Перехідні економіки: порівняльний аналіз результатів системної трансформації й нових моделей розвитку.

Соціалізм як некапіталістична система на індустріальній основі. "Ринковий соціалізм" і "командний соціалізм" (співвідношення плану і ринку). Зміна прав доступ до засобів виробництва і формування цілей виробництва. Співвідношення грошових і негрошових форм мотивації праці. Реальний розподіл прав власності. Структура форм власності. Наявність "несоціалістичних" (недержавних секторів економіки. Способи мобілізації ресурсів економічного і технологічного розвитку. Диференціація доходів і способи їх отримання. Криза економік "реального соціалізму" як криза нереалізованих цілей. Перехідні економіки як особливий клас економічних систем. Основні моделі трансформацій. Програми і результати трансформаційних процесів у країнах Вишеградської групи, Китаї і В'єтнамі та країнах СНД. Альтернативні моделі трансформацій. Темпи і форми лібералізації перехідних економік. Формування нових цілей виробництва, критеріїв ефективності та стимулів до праці. Перерозподіл прав власності: що, скільки, як і ким приватизовано. Мобілізація ресурсів відтворення і проблема структурного пристосування економіки. Інвестиційна яма і стагфляційна пастка: засоби подолання макроекономічної нестабільності. Зрушення в рівні, диференціації та способі отримання доходів. Боротьба за нове місце в світовому господарстві. Сформовані соціально-економічні моделі перехідних господарств та їх перспективи. Формування специфічних особливостей нових економічних систем.

Тема 2.5. Порівняльний аналіз трансформаційних соціально-економічних систем.

Загальні риси трансформаційних економік. Основні способи координації в трансформаційних економічних системах. Методи компаративістики для типологізації та порівняльного дослідження основних груп перехідних економік. Порівняльне дослідження місця слабозвинених і нових індустріальних країн у глобалізованій економіці.

Тема 2.6. Взаємодія економічних систем у світовому господарстві.

Основні параметри, що характеризують місце економічних систем у світовому господарстві. Порівняльне дослідження закритих і відкритих економічних систем (на

прикладі співставлення країн, що належать до різних типів економічних систем). Місце економіки «реального соціалізму» в світовому господарстві. Місце економік нових індустріальних країн у світовому господарстві (на прикладі однієї з країн).

Тема 2.7. Процеси глобалізації та формування нових типів економічних систем.

Глобалізація: основні підходи до визначення. Зміст процесів глобалізації. Трансформація світогосподарських зв'язків і формування глобальних економічних режимів. Основні агенти глобальної економіки. Транснаціональні корпорації, міжнародні фінансові інститути та мегаполіси. Глобальні економічні та інформаційні мережі. Вплив світогосподарських відносин на функціонування соціально-економічних систем різних типів. Зміна ролі держави. Еволюція основних моделей розвитку під впливом науково-технічного прогресу та глобалізації. Формування нової соціально-економічної моделі розвитку, що базується на знаннях, і глобального інформаційного суспільства. Мобільні і немобільні соціальні групи. Економічна ефективність і результативність економіки знань.

3. Засоби діагностики успішності навчання

Тестування (письмове), опитування (усне, письмове), реферати, презентації, доповіді, модульний підсумковий контроль.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен

5. Рекомендовані джерела

Базові

1. Кліменко О.М. Економічна компаративістика як стратегічний засіб розвитку та реформування економіки України / О.М. Кліменко // Бізнес Інформ. – 2016. - № 12. – с. 8-12.
2. Кульчицький Б.В. Економічні системи суспільства: теорія, методологія, типологізація: [монографія] / Б.В.Кульчицький. - Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. - 352 с.
3. Леоненко П.М. Сучасні економічні системи: [навч. посіб.] / П.М.Леоненко, О.І. Черепніна. - К.: Знання, 2006. - 429 с. - (Вища освіта ХХІ століття).

Допоміжні

1. Грашевська Н. І. Еволюція сучасних економічних систем: навч. посіб./Н. І. Грашевська.-К.: Знання, 2011-286с.

6. Додаткові ресурси

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу з: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу з: <http://www.icps.kiev.ua>
3. Бібліотека імені В.Вернадського. [Електронний ресурс]. - Режим доступу з: <http://www.nbu.gov.ua>